

HELLE KAAS SCHMIDT

Helle Kaas Schmidt blev født i 1960 i Hanstholm. Som 3-årig fik hun konstateret børneleddegigt og mistede synet pga. sygdommen. Familien flyttede til Libyen, men måtte flygte ud af landet i 1967. Tilbage i Danmark gik Helle i skole i Tønder og Esbjerg. Hun boede en periode på Blindeinstituttet i København og tog en HF i Høje Taastrup. Herfra flyttede hun til Aarhus for at læse jura, hvor hun mødte sin mand Finn, som også var blind og studerede på universitetet. På trods af sine alvorlige handicaps blev hun færdig med studierne og fik arbejde ved Arbejdstilsynet i Aarhus. Helle har gennem mange år været aktiv i forskellige foreninger for svagtseende og handicappede, og i dag er hun bl.a. kredsformand for Dansk Blindesamfund i Aarhus.

OPVÆKSTEN I HANSTHOLM

HELLE KAAS SCHMIDT HVOR BLEV DU FØDT?

Jamen, jeg er jo født i Hanstholm i 1960, den 17. september 1960.

HANSTHOLM ER JO KENDT SOM EN FISKERBY?

Ja, det er den. Men grunden til at vi boede i Hanstholm på det tidspunkt, det var fordi min far, som er uddannet civilingeniør/bygningsingeniør i København, fik arbejde som volontør på Hanstholm havn, og så blev ansat. Det var derfor, vi kom til Hanstholm. Min far, mor og 2 brødre flyttede til Hanstholm tilbage i 1958. Og det gjorde så, at det er der, jeg blev født.

MEN DINE FORÆLDRE KOM DE FRA KØBENHAVN BEGGE TO?

Nej. Min far, som hedder Kaj Schmidt, er født i Vejle. Min mor, der hedder Birthe Kaas, det er derfra, jeg har navnet Kaas Schmidt, er født i Hejnsvig ved Grindsted. Min far er fra 1932, og min mor er fra 1934. De lærte hinanden at kende på en togstation i Hejnsvig i 1948. Det er en lille by i nærheden af Grindsted. Min far tog realeksamen i Grindsted, og så stoppede toget i Hejnsvig. Så mødte de hinanden der. Min mor var på togstationen for at hente sine søstre.

Så de mødte hinanden tilbage i 1948. Derefter flyttede de til København, fordi min far skulle læse i København. Han læste på det, der hedder Danmarks tekniske Universitet nu om dage.

De boede derovre, indtil min far var færdig med sin uddannelse i 1958. De blev gift i 1954, men flyttede allerede til København i 1952. Og derovre blev mine 2 ældste brødre født.

Da far så var færdig med sin uddannelse. Ja, han var næsten færdig med sin uddannelse, da de flyttede til Hanstholm. Her kom jeg til verden i 1960, mens min far, han lå nede på bunden af et bassin, fordi han var i gang med at tage en svømmedykkeruddannelse, så han kunne dykke ned og kigge på havneanlæg. Det er havne, der er min fars helt store interesse.

BLEV DU FØDT I HJEMMET?

Ja, jeg er født hjemme simpelt hen. Det er jo ikke almindeligt i dag, men det var det dengang. Så det blev jeg.

BØRNELEDDEGIGT OG FORSVINDENDE SYN

I DAG ER DU BLIND, VAR DU OGSÅ DET DENGANG, DU BLEV FØDT?

Nej, det var jeg ikke. I 1963 fik jeg konstateret børneleddegigt. Og den her børneleddegigt kom jeg jo på hospitalet for. Det var en svær tid for min familie. Jeg lå faktisk på Thisted sygehus i godt et år. Og på et tidspunkt har jeg fået fortalt, at jeg var hjemme, og så syntes min mor altså ikke, at jeg kunne se. Jeg havde fået noget, jeg skulle sidde og sy, som børn nu får, ikke også? Der syntes min mor, at jeg ikke rigtigt kunne se, men det syntes lægerne var noget pjat. Det kunne ikke være rigtigt. Jeg fejlede ikke noget med mit syn, men det viste sig altså, at jeg havde fået et meget, meget dårligt syn, fordi gigten havde slået sig på mine øjne.

I dag er det sådan – og jeg siger altid, at jeg er én af dem, der har været med til at bane vejen for forskning på det område, fordi i dag er det sådan, at alle børn, der får børneleddegigt bliver undersøgt i deres øjne. Og det betyder, at de ikke mister synet, fordi man kan helbrede det. Det kunne man ikke dengang.

OG MAN UNDERSØGTE DET HELLER IKKE?

Nej. Sådan som jeg har fået fortalt historien, så havde man ikke nogen rutine med at undersøge det. Man kan sige, jeg havde så begge dele, børneleddegigt og så mistede jeg så synet. Og det var lidt en udfordring at have begge dele på én gang.

FAMILIEN FLYTTER TIL LIBYEN

Tilbage i 1964 var der nogle læger, der sagde til mine forældre, at hvis de ville gøre noget godt for min leddegigt, så skulle de tage hen et sted, hvor der var en tør varme. De skulle simpelthen rejse. Og i og med at min far havde den uddannelse, han havde, så kunne det også være, at han kunne finde noget arbejde i et land, hvor der var den her varme. Så i 1965 flyttede vi til Tobruk i Afrika, hvor min far blev ansat ved et firma, Christiane Nielsen, tror jeg, det hedder. På det tidspunkt havde jeg også fået en lillebror. Min far tog afsted først, og min mor rejste alene med os 4 børn. På det tidspunkt var jeg 5 år gammel, og min lillebror har ikke været mere end et par måneder. Han var altså ikke ret gammel. Og mine storebrødre var 10 og 8 år.

HVOR LIGGER DET I AFRIKA?

Åh altså, det er en by i Libyen.

BEHANDLING VED NATURDOKTOREN I ØRKENEN

ALTSÅ DET ER NORDAFRIKA, VI SNAKKER OM?

Ja, men det er i Libyen, den ligger i. Og der var også en havn i Tubruk. Det var den min far skulle ned og arbejde på. Og mens vi var der – det er jo en laaang historie – men mens vi var der, hører min far og mor om en naturdokter i Egypten, som skulle være rigtig god at besøge, når man nu havde leddegigt, som jeg havde. Og det besluttede mine forældre sig så for, at det skulle jeg prøve. Så mine 3 brødre blev passet, og så tog min far og mor og jeg afsted til den her naturdokter, som boede i Siva. Det er sådan en lille ørkenby.

Det var noget af en tur – vi kørte den 16. september 1966. Så min 6 års fødselsdag har været meget speciel, kan man sige. Jeg kan ikke selv huske så meget af det, men jeg kan godt huske, at jeg havde fødselsdag, og at jeg fik et kaffestel. Det husker jeg meget tydeligt. Sådan et lille kaffestel. Det fik jeg af mine forældre.

SÅDAN ET BØRNESTEL?

Ja, sådan et lille børnestel. Små kopper og sådan noget. Det var jo noget af en udfordring. Vi havde en guide med på den her tur. Vi kom igennem, og vi kom hen til ham naturdoktor. Dét, der så skete ved naturdoktor, var, at jeg blev lagt i sådan et sandbad. Jeg blev simpelthen begravet i sand til halsen. I det her varme sand. Og der lå jeg i en god halv time. Og så blev jeg taget op af sandet, og så skulle jeg så spise nogle forskellige ting. Noget suppe de havde lavet af duer. Noget duesuppe og nogle små citroner skulle jeg spise.

Og jeg blev pakket ind i uldtæpper. Der var virkelig varmt dernede. Men det var for at holde varmen inde. Og dét, som ham naturdoktor sagde, var, at det skulle være et ulige antal dage, jeg skulle igennem det her. Jeg tror, det var 7 eller 9 gange, jeg var i den her behandling. Jeg tror, det var noget i den stil, fordi vi var dernede fra den 16. til 24. september 1966, før vi kørte hjemad igen.

DU VAR JO IKKE SÅ GAMMEL. HVORDAN OPLEVEDE DU DEN BEHANDLING?

Jamen altså. Jeg kan jo huske lidt af det i brudstykker. Men jeg havde det jo ikke så godt med min gigt. Men efterhånden følte jeg, at det var ikke så farligt. Altså det var jo noget underligt noget, ikke. De talte jo et sprog, jeg ikke forstod. Men jeg havde jo min far og mor, og det var jo trygt og godt. Og de var jo ved mig hele tiden. Jeg vænnede mig til det og – efter hvad jeg har fået fortalt – så brokkede jeg mig heller ikke over det. Det eneste ved det var, at de havde svært ved at få mig til at spise dén der suppe. Og så troede ham naturdoktoren, at det nok hjalp, hvis han kom og viste mig en due.

ALTSÅ EN DUE?

Ja, en due.

MEN HJALP DET SÅ?

Nej. Jeg spiste vist kun lidt af det. Men jeg kunne godt lide de der små citroner og appelsiner. Dem kunne jeg godt lide. Dem kan jeg faktisk huske. Derefter kom vi tilbage til Tubruk til mine søskende, da min far havde en kontrakt i 3 år med det her firma – så længe skulle vi havde været dernede.

FLUGTEN UD AF LANDET

I 1967 kom 6-dages krigen, og da gik det altså ret hurtigt med, at vi kom ud af landet, fordi de jo var ret begejstrede for ingeniører. Så de ville jo gerne beholde min far. Det var jo dengang Gadaffi overtog magten. Det ender altså med, at min familie får hjælp til at komme ud af landet. Min mor måtte pakke os alle sammen, fordi min far var, så vidt jeg forstod, blevet holdt tilbage. Men vi kom altså ud af landet, og kom tilbage til Danmark i marts måned 1967 eller deromkring.

KOM I UD MED FLY?

Ja. Og det var sådan noget med, at vi kunne få lov at komme med, hvis den skat, der skulle betales i lufthavnen, blev betalt med naturalier. Fordi vi havde jo ikke noget. Og vi kunne kun komme afsted, hvis far ville sidde med mig på skødet. Så det var jo...

DET VAR EN FLUGT UD AF LANDET?

Ja, det var det. Det var det altså. Vi kom tilbage til Danmark. Ja, og så boede vi meget kort i Taulov. Min far blev ansat på Lillebæltsbroen, den nye Lillebæltsbro. Men der boede vi ikke ret lang tid. Og i 1968 flyttede vi til Tønder. Så der har jeg gået i skole.

SKOLEGANG I TØNDER

Jeg har gået i skole i Tønder, og det var faktisk ganske specielt. Jeg har gået i en helt almindelig folkeskole, Øvelsesskolen i Tønder. Og det er meget specielt, fordi på daværende tidspunkt skulle blinde børn på Refsnæsskolen i Kalundborg, altså de skulle hjemmefra på kostskole. Dengang havde vi Blindeloven, den er fra 1956, og i Blindeloven stod der, at "blinde børn havde både undervisningspligt og skolepligt", og det mente man kun kunne foregå ét sted, og det var på Refsnæsskolen i Kalundborg. Det ville min far ikke have!

Han ville ikke have, jeg skulle væk fra familien, og mine forældre holdt meget fast i det. Det ender også med, at de får tilladelse til, at jeg kan gå i en almindelig skole. På Øvelsesskolen er der så en lærerinde, som siger, at hun godt vil påtage sig at undervise mig i de færdigheder, jeg jo skal have som blind. Altså blindskrift, punktskrift, som det hedder. De fleste kalder det blindskrift, ikke også, men det hedder punktskrift, idet det er de der punkter, man læser med fingrene.

Og hun sagde ja til det, og blev så nærmest uddannet sideløbende med mig. Så på det tidspunkt, da jeg for alvor begyndte i skolen, var det sådan, at jeg gik sammen med min klasse, og så havde jeg nogle enetimer i lokalet ved siden af. Altså, der var timer, hvor jeg ikke deltog i klasseundervisning, men fik undervisning af fru Boysen, som hun hed. Jeg husker hende meget tydeligt. Fordi – ja hun betød så meget for mig. Og det var jo det. Jeg havde jo leddegigt, børneleddegigt, og det betød jo, at jeg havde masser af dage, hvor jeg ikke havde det så godt. Hvor jeg havde ondt, jeg var træt, og kunne ikke helt holde til så meget, som andre børn kunne. Det var meget, meget hårdt for mig at læse. Det var sådan noget plastik, det her punktskrift var trykt på, og det var

meget hårdt for mine hænder, når jeg sådan skulle køre frem og tilbage for at læse det. Så derfor fandt vi på, for at det kunne blive lettere for mig, at putte kartoffelmel på det der plastik – sådan at mine fingre kunne glide lettere. Og hun fandt ret hurtigt ud af, fru Boysen, hvis jeg havde ondt, så var det en god ide, en rigtig god ide, at sætte mig til at lave noget, jeg syntes var sjovt og spændende. Og jeg elskede matematik, så derfor så lavede vi matematik.

MEN DIT SYN PÅ DET TIDSPUNKT, HVOR DU BEGYNDTE. DU SAGDE, DU KUNNE NÆSTEN IKKE SE NOGET, MEN FORSVANDT SYNET LANGSOMT?

Ja. Det har det faktisk gjort. Jeg har set så dårligt, så jeg ikke kunne læse i en almindelig bog, men jeg kunne godt skrive store bogstaver med kridt på en tavle. Så jeg lærte alle bogstaver på den her tavle, som hun viste mig. Jeg fik simpelthen lært begge dele. Jeg har altid fået de færdigheder, som man nu har brug for som blind. Fordi jeg så heller ikke dengang godt nok. Og jeg har jo været igennem et hav af operationer og indlæggelser og alt muligt i min barndom. Så mange, så det har jeg slet ikke styr på. Og det er også én af grundene til, at det var så godt at have den her speciallære, fru Boysen, fordi hun kom hjem, og underviste mig, hvis jeg havde en rigtig dårlig periode. Så på den måde har jeg haft en tilknytning til min almindelige klasse og en almindelig folkeskole, samtidig med at jeg har fået eneundervisning af Christiane Boysen – så det har været sådan en kombination. Det er ikke almindeligt, at når man er blind, at man så også har leddegigt. Så den der kombination var der jo ikke så mange, der kendte til. Så der var mange hensyn at tage både i forhold til, hvad jeg kunne holde til som barn, og også hvad jeg skulle lære som blind. Men jeg har kunnet se farver indtil for, ja, faktisk indtil for et halvt år siden, har jeg kunnet se farver. Det kan jeg så ikke mere. Det går sådan nedad sådan i steps.

– OG I DAG ER DU HVOR GAMMEL?

Jeg er 56. Jeg bliver 57 til september.

SÅ FARVERNE, DET ER NOGET, DER FORSVANDT?

De er lige forsvundet her for kort tid siden, og det er fordi, jeg blandt andet har fået et udbrud af regnbuehindebetændelse. Og dengang vidste man jo ikke så meget om det, som man gør i dag. I dag ville det som sagt kunnet være blevet

helbredt. Man har også lavet en masse operationer, for jeg havde jo grå stær, ja alt muligt var ødelagt i mine øjne. Så ja, det er forkert at sige, at man har eksperimenteret, men man har jo ikke altid vidst, hvad man skulle gøre.

NEJ, MEN HVORDAN SÅ MED LEGEKAMMERATER?

Jeg har jo ikke haft en almindelig barndom, på den måde at jeg har haft massevis af legekammerater, men jeg har haft legekammerater. Men altså, jeg har jo ikke kunnet drøne rundt, som alle andre børn har kunnet, så jeg husker faktisk selv, at jeg har leget allermest med min lillebror.

Han var jo 5 år yngre end mig, og ham og jeg har leget rigtig meget sammen gennem årene. Det er det, jeg husker mest. Men det er jo også sådan, at når man har været væk i perioder, og har været indlagt eller til behandling, så mister man kontakten til klassekammeraterne, så de har ikke været så tætte. Men jeg har haft legekammerater.

Jeg kan også huske nogle af dem. Men der er jo mange, der har det sådan, at deres klassekammerater, dem kan de stadig huske, eller har kontakt med dem, ikke også. Det har jeg slet ikke. Men vi flyttede også.

ESBJERG, TEENAGEÅRENE OG BLINDEINSTITUTTET I KØBENHAVN

I 1973 flyttede vi til Esbjerg, for da fik min far nyt arbejde igen.

OG DA VAR DU SÅ?

Da var jeg 13 år. Og da kom jeg til at gå i en ny skole.

HVORDAN GIK DET SÅ?

Ja, men ser du, da nærmer jeg mig så teenagealderen, ikke også. Jeg havde nogle veninder, der gik i den skole, men der var ikke helt den samme positive indstilling til det, at jeg som handicappet skulle gå i en almindelig skole. Klasselæreren var ikke helt så positivt stemt overfor det. Det var stadigvæk ikke almindeligt, at især blinde børn skulle gå integreret. Vi var nogle få stykker tilbage i 60'erne, som kom til at gøre det. Men det var ikke så almindeligt, som det er i dag. I dag kommer du i en almindelig skole. Der er slet

ingen tvivl. Men der tilbage i 1973 var der stadigvæk en modvilje blandt klasselærerne. Klasselæreren var ikke så interesseret i det. Så det gjorde jo også, at der var nogle ting, der var lidt sværere. Plus at jeg kom i teenageårene. Jeg vil sige at teenage-årene; det er virkelig en svær tid. Det var en svær tid for mig.

Og der er mange ting i det, fordi der er både det, at nu begynder de andre børn jo også at lægge mærke til, at jeg er anderledes. Det bliver tydeligere, at jeg er anderledes. Og det betyder også, at jeg oplevede, at jeg blev drillet rigtig meget. Og det gjorde, at jeg ikke syntes, min skolegang var en dans på roser. På det tidspunkt fik jeg nogle ret gode karakterer, men hvis jeg fik gode karakterer, så kunne mine klassekammerater begynde at drille mig med dem. Så somme tider fik jeg ikke mine karakterer at vide, mens de andre hørte på det.

På det tidspunkt fik vi et tilbud om, at jeg kunne komme på et kursusovre på Blindeinstituttet i København. Vi kaldte det 'Studievejledningskursus', og jeg tror faktisk, at det var i 1975.

Det er ikke første gang, jeg møder andre blinde og svagtsynede, men det er første gang, at jeg sådan rigtig nyder at være sammen med andre blinde og svagt-synede. Det var et kursus, hvor vi skulle lære forskellige teknikker. Man kan jo sige, at systemet holdt øje med mig hele vejen. Jeg kom til nogle testsovre på Refsnæsskolen i Kalundborg, så man kunne se, om jeg fulgte med udviklingen, og om jeg nu kunne det, jeg skulle kunne og sådan noget.

Jeg kom over på Blindeinstituttet i København. Det var jo fantastisk, fordi der var jo teenagere på min egen alder, ikke også. Vi kunne jo feste, og vi kunne hygge os. Og fik os en øl eller to. Det var jo helt fantastisk. Der oplevede jeg noget af den der teenagetid. Det miljø var jeg ikke lukket ind i i den klasse, jeg gik i. Jeg kan lige så tydelig huske det, da jeg fløj hjem fra det der kursus. Jeg var sådan helt høj. – Jeg kan faktisk ikke huske, om jeg fløj eller jeg kørte i tog. Det ved jeg ikke. Jeg tror jeg fløj.

DU FØLTE SOM OM, DU FLØJ?

Ja, det gjorde jeg i hvert fald.

HVOR LANG TID VAREDE DET KURSUS.

Jeg tror ikke, det varede mere end en uge. Men det står meget tydeligt for mig.

DET VAR RIGTIG GODT FOR DIG?

Ja, jeg tror, jeg var der et par gange, to gange. Ja, og jeg lærte faktisk også nogle færdigheder, fordi der blev vi holdt i ørerne med, at vi skulle kunne læse hurtig punktskrift. Det var jo undervisning, der var der. Så vi fik læsetræning og notatteknik. Altså jeg fik jo en masse grundfærdigheder, som er super, supergode at have i min tilværelse, ikke. Men jeg husker bare mest det dér sociale (Helle ler).

JA, FOR DET HAR DU SIKKERT SAVNET?

Ja, åh ha. Jeg tror også, jeg fik min første kæreste der. Han sendte mig sådan et kærestebrev på bånd. Det var så fint. Det er sådan noget, man kan huske, ikke. Det betød altså, at jeg gik hjem, jeg tror, det har været efter anden gang, der gik jeg hjem og prøvede at sige til mine forældre, at jeg kunne altså ikke holde ud at være i dén der skole. Jeg skal lige sige, at min speciallærer, hende Christiane Boysen, som jeg nævnte.

JA, FRA TØNDER?

Ja, jeg skiftede i 7. klasse. Det var i 7. klasse, jeg kom op til Esbjerg, og da kom hun med, Christiane Boysen, på den måde, at jeg én dag om ugen fik undervisning af hende. Og så kom jeg i 1. real, dengang hed det jo real, ikke også. Og 2. real. Da jeg så skulle til at gå i 3. real, snakkede jeg med mine forældre om det, og fik, jeg tror faktisk, jeg fik overtalt mine forældre til, at jeg skulle flytte over til Institutet for Blinde og svagtseende i København.

SÅ DET KUNNE MAN? FLYTTE OVER OG BO?

Ja. Det var så fantastisk, Blindeinstitutet i København, fordi, der kunne du bo. Der var sådan nærmest et kollegie. Altså, der var sådan flere afdelinger. Der var en afdeling for os, der var under 18 år, og som havde brug for noget hjælp. For jeg havde jo brug for noget hjælp, for jeg kunne ikke selv få sko og strømper på for eksempel.

Der var en afdeling, faktisk en gang, den hed D-gangen, hvor man kunne bo. Så var der også en C-gang. Det var så dem, der var lidt mere selvhjulpne og måske også lidt ældre, som også gik til nogle forskellige ting. Det var sådan lidt kollegieagtig eller kollegie-kostskoleagtig, fordi der var en kantine, man gik ind og spiste i.

HVOR MANGE BOEDE I DER CA.?

Uh, jeg ved faktisk ikke rigtig, hvor mange der boede. Der var mange værelser. Der var rigtig mange værelser. Måske var der ovre på C-gangen en 10 stykker, der boede der, men på D-gangen var der flere. Og det var jo mange forskellige blinde og svagsynede, og nogle havde jo også andre handicaps. Jeg havde jo leddegigt, ikke også, men som sagt er det jo ikke særlig almindeligt, men der var også nogen, der måske ikke var så langt fremme i udviklingen, eller som ikke var så stærke på andre måder.

Men der boede jeg altså. Og 3. real tog jeg så på Niels Steensens Gymnasium. Men jeg vil sige, at det år, da festede jeg nok mere, end jeg gik i skole. Det vil jeg sige, det gjorde jeg. Ingen tvivl om det. Jeg havde altså noget, jeg skulle indhente. Simpelthen. Jeg husker det som en pragtfuld tid. (Helle ler)

JA. FESTEDE I SÅ PÅ KOLLEGIET, ELLER TOG I OGSÅ I BYEN?

Ja ja. Det gjorde vi også. Vi tog også op på et værtshus ikke ret langt derfra. Nu skal du tænke på, at jeg var kun 16 år, så det var ikke så nemt. Men jeg tog da med de store drenge. De vidste jo godt, at jeg ikke kunne gå så langt. Jeg har faktisk været udsat for engang, at en af de der knægte sagde: "Jamen, så tager jeg dig bare op på nakken!". Så bar han mig. Jeg var jo ikke så stor. Men alligevel. Det var altså en vild tid. Det var ikke så godt. Jeg skulle nok have koncentreret mig lidt mere om min skole. Men det har jeg så indhentet sidenhen.

MEN BLEV DET IKKE TIL EN REALEKSAMEN?

Jo jo. Bare ikke med de fineste karakterer. Jeg tror ikke, at min far var så tilfreds. Fordi jeg faldt jo meget i karakterer, ikke også. Jeg havde nogle meget flotte karakterer i 2. real.

TROR DU IKKE DE VIDSTE, AT DU MÅSKE OGSÅ HAVDE ET BEHOV FOR..?

Jo, altså det er der jo ikke noget at gøre ved. Sådan var det altså bare.

OVERVEJELSER OM UDDANNELSE OG ARBEJDE

Efter min realeksamen vidste jeg ikke rigtigt, hvad jeg ville. Så jeg var i praktik nogle forskellige steder. Jeg var ude at følge en blind lærer på hans skole for og se, hvordan han foretog undervisning af børn, fordi jeg overvejede at blive lærer. Og jeg var også ude på et sted, hvor der boede nogle fysisk handicappede, for at prøve at lave noget specialundervisning. Jeg kan sørme ikke lige huske, hvad det hed. Det var en kostskole. Nå, det er lige væk. Men jeg var i praktik for at afprøve, hvad jeg ville være.

HAVDE DU SLET INGEN IDÉ OM, HVAD DU VILLE – HAVDE DU NOGLE DRØMME, MEN FØLTE DU NOGEN BEGRÆNSNING?

Naa, ja der var én ting, jeg vidste med mig selv. Det var, at jeg skulle have en uddannelse, jeg skulle have et arbejde, og jeg skulle tjene mine penge selv. Jeg skulle bare finde ud af, hvad det var.

Men først skulle jeg jo finde ud af, om jeg skulle i gymnasiet, eller jeg skulle have en Hf-eksamen. Og jeg valgte så at læse HF. Jeg ville egentlig gerne have taget en studentereksamen, men skulle det have været matematik og fysik?

Dengang var der ikke så mange valgmuligheder. I dag er der jo mange flere valgmuligheder i gymnasiet, ikke.

Men det var der altså ikke dengang. Enten tog du den sproglige linje, eller så tog du den matematiske linje. Og de ville ikke rigtig have mig på den matematiske linje, fordi de mente, der var alt for mange ting, som jeg ikke ville kunne som blind. Så det var faktisk baggrunden for, at jeg ikke tog en studentereksamen, men fik en Hf-eksamen.

HF-EKSAMEN, VAR DET IKKE PÅ NIELS STEENSENS GYMNASIUM?

Nej, i 1977 flytter jeg ud fra Blindeinstituttet; nej, det har nok været 1978. Det er deromkring. Det er lige før, jeg bliver 18 i hvert fald. Da flytter jeg ud i en lejlighed. Jeg havde fundet mig en kæreste. Han var også blind. Og så boede jeg sammen med ham i den lejlighed. Så kom jeg til at gå på HF. Det var sådan noget voksenundervisning, hvor jeg gik på HF. Det var Høje Taastrup, jeg flyttede ud til. Og da blev jeg anbefalet at tage enkeltfags HF, fordi altså igen, min leddegigt havde det jo med at dukke op ind imellem og gøre livet temmelig besværligt for mig.

SÅ DU HAVDE NOGLE SYGEDAGE?

Ja, og jeg gik til behandling ude på Hvidovre Hospital. Jeg gik til noget bassinbehandling, og jeg kom for at træne og for at holde min krop i gang. Så det var sådan lidt op og ned. Så det der med at tage en Hf-eksamen på 2 år gjorde jeg så ikke. Men i 1979/80 var jeg så ved at være færdig med alle mine HF fag. Da kom jeg ud på sådan et studievejledningskursus. Jeg skal nok lige sige først, at i 1979, da jeg havde boet sammen med min kæreste på det tidspunkt i et par år, da fandt vi ud af, at det duede ikke. Det duede ikke. Altså jeg tror mest, at det var mig, der syntes, at der var ikke nok. Jeg syntes ikke, der var nok ambitioner i ham. Han var også 5-6 år ældre end mig, og han havde en anden type liv, end det jeg ville have. Så vi flyttede fra hinanden. Og dengang det skete, der kom jeg ud på et kursus på Instituttet for blinde og svagtsynede igen. Og det handlede om, at jeg ville videre i mit liv.

HELLE FLYTTER TIL AARHUS, STARTER PÅ JURASTUDIET OG MØDER SIN KOMMENDE MAND

Og da mødte jeg andre blinde igen, som læste jura eller læste til socialrådgiver eller fysioterapi. Alt muligt forskelligt læste de. Og nogle af dem var også kommet i arbejde. Det var sådan forskellige aldersgrupper, og det var jo et fantastisk kursus, fordi vi havde en studievejleder, som udfordrede os på, hvad vi gerne ville. Han hed Pauli Thomsen. Og ham glemmer jeg simpelthen aldrig. Han lever også den dag i dag. Han var et fantastisk menneske. Og han formåede at få mig til at finde ud af, hvad jeg kunne, og også give mig noget selvtillid. Jeg glemmer aldrig, når vi sådan skulle aflevere sådan et stykke papir med, hvad vi godt kunne tænke os. Så skrev jeg noget med, at jeg godt kunne tænke mig at have noget med mennesker at gøre. Og jeg skrev, "Måske socialrådgiver". Så siger han til mig under den samtale, jeg havde med ham: "*Næh Helle, jeg tror, du skal læse jura!*". "Jura?", Det syntes jeg lød alt for svært og alt for ambitiøst. Uha! Kan lille mig det? Men han sagde, at nu skal du bare se at få gjort den Hf-eksamen færdig. Skidt med dine karakterer. Du skal bare se at få den færdig. Og så skal du videre i dit liv. Og da var jeg jo 20 år. Og det var fantastisk. Og jeg har snakket med ham om det somme tider, når jeg

har mødt ham. Fordi det gør altså, at jeg ringer hjem til min far og siger: "Ved du hvad far, kan du ikke hjælpe mig med at finde en lejlighed i Aarhus?". Og så kommer jeg til Aarhus i sommeren 1981.

MEN HVORFOR SKULLE DET VÆRE AARHUS?

Simpelthen fordi at Aarhus Universitet dengang havde ry for, at det var et rigtig godt sted at studere, når man var blind og havde fysisk handicap, som jeg havde. Fordi det var noget mere tilgængeligt end Københavns Universitet.

Når du skulle læse jura på Københavns Universitet, så skulle du til mange forskellige steder, og du skulle tage bus frem og tilbage. Og det var jo ikke min stærke side at skulle bruge for mange offentlige transportmidler. Dengang havde jeg det så godt, at det kunne jeg godt i begrænset omfang. For jeg tog da selv rundt i København med S-tog og bus, ikke også, men det var igen Pauli, som sagde, "Jeg synes simpelthen, du skal til Aarhus!". Og så var Aarhus også kendt for, at man kunne få noget hjælp, når man havde leddegigt, som jeg har. Altså Aarhus var kendt for, at det var en god by at bo i, når man havde et handicap eller flere, som jeg havde. Så derfor kommer jeg til Aarhus. Og min far skaffer en lejlighed. Jeg kom faktisk til at bo ude i Gellerup Parken, hvor jeg boede på Gudruns Vej. Jeg fik en dejlig stor lejlighed.

VAR DER IKKE OGSÅ MANGE STUDERENDE PÅ DET TIDSPUNKT, DER BOEDE DER I KOLLEKTIVER?

Jo, det var der mange, der gjorde. Det var et helt andet sted, end det er i dag. Altså det var et godt sted. Jeg var glad for at bo der.

BOEDE DU ALENE?

Ja, det gjorde jeg. I starten boede jeg alene. Men på et studievejledningskursus møder jeg faktisk for første gang ham, der er min mand i dag. Fordi han, Finn, han var én af dem, der var henne og fortælle, hvordan det var at flytte til Aarhus og læse. For han var flyttet til Aarhus i 1979. Finn er helt blind. Kommer fra Brande. Og Finn flytter til Aarhus i 1979. Det kan også være, det var i 1978, hvor han starter på statskundskab i Aarhus. Og han var i hvert fald ovre og fortælle os noget om, hvordan det var at gå på Aarhus Universitet som blind. Så der møder jeg ham for første gang.

DE TEKNISKE HJÆLPEMIDLER PÅ STUDIET

MEN DET KRÆVER VEL OGSÅ NOGET MED LÆREBØGER, HVIS MAN ER ER BLIND, AT DE FINDES, FOR PÅ DET TIDSPUNKT VAR DER JO INGEN COMPUTERE, DER KUNNE HJÆLPE BLINDE?

Nej, det var der ikke. Det var jo kassettebånd. Da jeg gik i folkeskolen, da var det jo spolebånd. Da havde man jo alle sine bøger på spolebånd. Jeg havde en god Tandberg båndoptager i folkeskolen. Og det var jo sådan noget med, at da havde man de her spolebånd, hvor man så kunne sætte et stykke papir i og så... Men da jeg var kommet på universitetet, så var vi blevet avanceret. Så var det jo blevet kassettebånd. Jeg havde fået mine materialer på kassettebånd. Ovre på Blindeinstituttet i København, der havde de et studiebogsbibliotek, hed det. Og Studiebogsbiblioteket producerede simpelt hen de her bøger, som man skulle bruge. Så jeg bestilte... Altså nu var der jo nogle, som havde læst jura før mig, så der var jo nogle af dem, men jeg skulle jo helst have de nyeste udgaver. Så det var sådan, at jeg simpelthen bestilte bøgerne, og så fik jeg dem derovre på bånd. Så skrev jeg noter, dem skrev jeg simpelthen på punktskrift på sådan en gammel maskine, en Perkins maskine hed den. Hvor man simpelthen trykker, altså skriver på med fingrene. Det er jo et helt klenodie i dag, ikke. Hvor man så sætter et stykke papir i, og så skriver man med fingrene.

NOGET SÆRLIGT PAPIR?

Ja, noget tykt papir. Sådan noget rigtig tykt som karton. Ja, som kan tåle at blive hamret igennem, ikke også.

VAR DET PÅ DEN MASKINE?

Ja, der skrev jeg simpelthen noter. Jeg ved ikke, hvor mange mapper jeg egentlig har haft med noter, men jeg havde rigtig mange. Så det var sådan helt gammeldags. Man sidder og hører på de kassettebånd, og så sidder man, og skriver noter på det der papir. Når jeg så skulle aflevere en opgave, så skrev jeg på en ganske almindelig skrivemaskine. Og da mine hænder er dårlige, så skrev jeg på en elektrisk skrivemaskine. Jeg skrev, og så gik jeg op og afleverede mine opgaver. Jeg kunne ikke selv læse, om der stod noget på papiret, eller om farvebåndet var løbet ud. Det anede jeg jo ikke noget om. Så jeg har prøvet at

aflevere en opgave på jura, hvor der ingen tekst var på, fordi farvebåndet var løbet ud.

HVAD GJORDE DU SÅ?

Ja, de var jo ret søde. Han sagde, at han kunne godt læse det. Der var jo sådan et hårdt anslag i, så han kunne godt læse det.

SÅ VAR HAN SAT TIL AT LÆSE BLINDSKRIFT?

Ja, det var lige før. Men i hvert fald så. Det var virkelig, virkelig en gammeldags manér.

MEN DET GIK GODT?

Ja ja. Altså i den tid jeg læste, så var jeg ovre på kursus igen på Institutet for blinde og svagtsynede i midten af 80'erne. Jeg startede på jura i 1982, og så var jeg ovre på Institutet for at se de første computere med tale. Men jeg fik computer i 1989. Der fik jeg en computer med tale. Og da fik jeg mit første notatapparat. Det var sådan en meget stor Loctext. Den vejede 4½ kg, og den var så lang her [ca. 70 cm lang] Den var virkelig lang og tung. Men den kunne man altså sidde og skrive på i timerne, så man kunne sidde og skrive noter ligesom alle de andre.

UDEN AT DEN LARMEDE?

Ah, den larmede lidt. Det må jeg nok sige, det gjorde den, især når jeg skiftede linjer, så LARMEDE den, så jeg var ikke så begejstret for at sidde og skrive i timerne. Men det var en teknisk udvikling, som var fantastisk. Undervejs i min uddannelse bliver jeg så opereret, og jeg får 2 nye hofter og 2 nye knæ.

PGA. GIGTEN?

Det var gigten, ja. I 1982 fik jeg en hofte, og i 1983 fik jeg et knæ, og så i 1989 en hofte og et knæ. Så jeg brugte nogle af mine sygeperioder til at skrive på computer og bruge Word Perfect.

GLÆDEN VED AT BO I AARHUS

Men én af de ting, jeg synes er meget væsentlig at sige er, at i 1981 da jeg kom til Aarhus, startede jeg med at have hjemmehjælp. Jeg havde jo mange timers hjemmehjælp, fordi jeg var jo absolut ikke var blevet bedre rent fysisk. Jeg havde jo fået mere behov for hjælp. Men i 1982 fik jeg Hjælperordningen, og det var jo fantastisk. Det kunne man jo her i Aarhus. Der har Aarhus jo været en foregangskommune. Det hedder BPA-ordningen i dag. Altså brugerstyret personlig assistance. Men dengang var det helt unikt for Aarhus. Her kunne man få lov at ansætte sine egne hjælpere. Og det var jo fantastisk, fordi det gav jo noget frihed at kunne ansætte sine egne hjælpere. Så kunne jeg jo ansætte nogen, som var på alder med mig selv. Det var både en udfordring og meget lærerigt, men også en kæmpe, kæmpe frihed. Det var jo også noget fantastisk ved at bo i Aarhus, at man kunne få det. Fordi det var jo ikke noget, man kunne få alle steder i landet. Det var Aarhus, der havde indført det.

OGSÅ I FORHOLD TIL KØBENHAVN? VAR KØBENHAVN FØRENDE?

Nej slet ikke. Det var Aarhus. Altså Aarhus har været førende på handicapområdet på rigtig mange ting.

SÅ DE FORVENTNINGER, DU HAVDE TIL AARHUS, DEM HAR DU FÅET?

Dem fik jeg bestemt indfriet. Det gav mig jo en masse muligheder; det betød, at jeg kunne tage på festival, og det betød, at jeg kunne mange ting.

JA. HVOR MANGE HJÆLPERE HAVDE DU AD GANGEN SÅDAN PÅ DET TIDSPUNKT?

I starten vil jeg tro, at jeg havde 2 ansat. Jeg havde kun halvdelen af de timer, jeg har i dag. Det var jo helt fantastisk. Det gjorde, at jeg dengang selv kunne tage bussen og selv tage op på Universitetet.

JA, FRA GUDRUNS VEJ?

Ja, da tog jeg bus. For i 1981 fik jeg også min første førerhund, han hed Bjørn. En gul labrador. Ham og jeg... han førte mig jo så sikkert afsted, ikke også?
(Telefonen ringer)

VAR DET DIN HJEMMEHJÆLP?

Nej, hun er min hjælper. Jeg har ikke hjemmehjælp. Jeg ansætter selv mine hjælpere, ligesom jeg gjorde dengang. Jeg har den der brugerstyret personlig assistance i dag. Det er noget, man kan få efter Serviceloven. Det er de så blevet til, men dengang var det jo Bistandsloven, man fik det efter, men det var Aarhus kommune, der var førende på det område – at man kunne få lov til at ansætte sine egne hjælpere. Det var fantastisk, og det betød jo rigtig meget for min frihed. Jeg kunne jo så selv tage op på Universitetet, og havde jeg det skidt, så kunne jeg tage taxa hjem. Og jeg fik det betalt. Somme tider kunne jeg tage den ene vej, men ikke den anden vej.

AKTIV MED FORENINGSARBEJDE

GIK DET GODT? FIK DU NOGLE GODE STUDIEKAMMERATER?

Ja, det gjorde jeg. Jeg fik nogle studiekammerater. Og jeg kom også i nogle grupper, men universitets-miljøet var dengang, og er det nok også stadigvæk, det er jo meget forskelligt fra at gå på HF, og hvad man ellers går på. De første år var med hold og forelæsninger, men jo flere forelæsninger der er, jo sværere bliver det at skabe kontakter. Men i al den tid jeg har læst, har jeg også lavet organisationsarbejde. Jeg har været meget aktiv på området for blinde og svagtsynede. Jeg har siddet i adskillige forskellige foreninger og været formand. Jeg startede faktisk i 1983 Foreningen af unge med Gigt, FNUG, hedder den i dag. Det hed den også dengang. Jeg skaffede penge tilbage i 1982, og startede i 1983 foreningen. Den blev stiftet den 27. november 1983. Jeg glemmer det aldrig, for det var en fantastisk oplevelse. Og det var fordi, jeg mødte nogle piger, da jeg var indlagt og fik min første hofte. Der mødte jeg nogle unge piger, som syntes, at det var urimeligt, at voksne blinde og svagtsynede havde sådan et godt sammenhold, at vi havde foreninger og nogle, der arbejdede for at forbedre vilkår. De syntes simpelthen, at det var uretfærdigt. Så sagde jeg til dem, "Jamen, så må vi jo se at få lavet en forening!". Det gjorde jeg så.

SÅ FNUG – HVAD STÅR DET FOR?

Foreningen af Unge med Gigt. FNUG, det har den heddet hele vejen igennem. Men dengang sagde vi Foreningen af Unge Gigtramte. Nu har man vendt det

om, så vi siger, Foreningen af Unge med Gigt. Og det er sådan set fint. Og den eksisterer stadigvæk. Der var jeg formand frem til 1989.

SÅ DET FIK DU PÅ BENENE?

Ja, det fik jeg på benene. Det gjorde jeg.

HVOR MANGE MEDLEMMER ER DER I DAG?

Uha. Hvor mange der er i dag? Det ved jeg faktisk ikke. Nu er jeg for længst ovre den alder, hvor man kan blive medlem af den forening. Den går til 35 år.

HVAD GØR MAN SÅ?

Sådan er det jo med ungdomsorganisationer, ikke også. Man går jo over i andre organisationer. Men på blindeområdet, der arbejdede jeg i en gruppe, der hed Blinde og Svagtsynedes interessegruppe for erhverv og uddannelse. Lang titel. Men det var simpelthen blinde, som læste eller var under uddannelse, der mødtes, og jeg var repræsentant for blinde studerende i et studienævn på et tidspunkt ovre på Blindeinstituttet. Dengang skulle Blindeinstituttet sige ok for, at du måtte gå i gang med en uddannelse. Sådan er det jo ikke i dag.

HVORDAN ER DET SÅ I DAG?

I dag melder du dig ind på en uddannelse, ligesom alle andre gør. Men dengang skulle man ligesom have lov. Der skulle ligesom siges ok for det. Og jeg sad i det nævn, som sagde ok for det; jeg repræsenterede blinde studerende.

ARBEJDE VED ARBEJDSSTILSYNET

HVORDAN GIK DET SÅ MED JURASTUDIET?

Det blev jeg så færdig med i 1990. Da blev jeg cand.jur. I februar 1990 var jeg oppe til mine sidste eksaminer. Ja, så tænkte jeg, at nu skulle jeg ud og finde et arbejde, og det vidste jeg ikke ville blive særlig nemt. Jeg kendte én i Dansk Blindesamfund, som arbejdede i Ferielovkontoret i Arbejdstilsynet i København. Ham snakkede jeg med på et af de her arrangementer i interessegruppen. Han skaffede en kontakt til mig i Arbejdstilsynet her i Aarhus. Det lå dengang ude på

Klamsager Vej. Og der var jeg til samtale ude ved chefen, der hed Jørn Bjørn. Og så fik jeg etableret en arbejdsprøvning, sådan et revalideringsforløb efter Bistandsloven, hvor Aarhus kommune gik ind og finansierede min ansættelse de første 10 måneder. Så kunne jeg rigtig få prøvet mig selv af og se, om jeg nu kunne fungere på en arbejdsplads. Der startede jeg den 13. august 1990.

SÅ DET VAR FAKTISK SAMME ÅR, SOM DU BLEV FÆRDIG?

Ja, og det var jo fantastisk. Jeg havde en super god sagsbehandler i Aarhus kommune. Hun støttede mig virkelig, og bakkede mig op. Og da jeg så blev ansat der i Arbejdstilsynet, så kom jeg til at arbejde med arbejdsmiljø og strafferet. Og strafferet har altid været noget, der har interesseret mig rigtig meget. Så det kom jeg til at arbejde med, og så tænkte jeg, at nu skulle jeg godt nok vise både mig selv og dem, at jeg kunne klare sådan et job. Det gjorde jeg så. Så jeg knoklede.

DU HAR STÆDIGHED?

Det har jeg nok, men jeg tænkte. Det skulle jeg bare! Der har jeg faktisk været ansat i 26 år. Så efter revalideringen blev jeg fastansat. Så jeg fortsatte i Arbejdstilsynet men nu med en ansættelse på helt ordinære vilkår.

DER VAR INGEN HENSYN DER?

Nej. Jeg fik selvfølgelig nogle hjælpemidler, ikke også. Og igen har jeg jo levet i en heldig tid, fordi der kom en lovbestemmelse i 1991, som sagde, at man kunne få personlig assistance, når man var handicappet i erhverv. Og det var, at jeg kunne få en sekretær, kan man sige, som skulle gøre nogle af de ting, og hjælpe mig med noget af det, jeg ikke kunne se. Så det var f.eks. at kigge i kartotekssystemer og arkiver og alt sådan noget. Noget af det du skal bruge dine øjne til, og som man ikke bare kan. Og hun læste korrektur på mine ting. Jeg skrev jo selv på computeren, hvilket mange af de andre jo overhovedet ikke gjorde. For på det tidspunkt hvor jeg blev ansat, havde de jo ikke computere. Der sad de og dikterede ind på diktafoner, ikke. Men det gjorde jeg jo ikke. Jeg skrev jo på min egen computer. Og jeg havde så en 20-timers sekretær, som var ansat af arbejdspladsen, men det var mig, der fandt vedkommende sammen med min arbejdsgiver. Man skal jo godkendes på sådan en arbejdsplads, ikke. Sådan var det jo ikke i den tid, jeg var i revalidering. Da var der ikke en lov,

der sagde, at man kunne få personlig assistance, når man var handicappet i erhverv. Men det var jo fantastisk, at det så blev vedtaget, da jeg var færdig med revalidering. Og kommunen betalte det så på det tidspunkt. Men da jeg var færdig med mit revalideringsforløb på de 10 måneder, der var det så blevet vedtaget, så jeg kunne fortsætte med personlig assistance. Og det er igen det, altså, her har Aarhus kommune jo igen været fantastisk. Altså den støtte og opbakning jeg har fået i Aarhus kommune dengang, det var eminent. Og jeg siger det her, for sådan er det ikke i dag!

DER ER SÅ SKET EN UDVIKLING?

Ja, det er der jo i hele samfundet, ikke også.

MEN NU HAR DU JO BOET I MANGE ÅR I AARHUS?

Ja, og jeg flytter heller ikke.

FOR DIG, HVAD ER EN AARHUSIANER?

En aarhusianer er jo én, der elsker byen...

... Og kan lide det, den her by har at byde på, ja alle dens muligheder. Ja, det er jo fantastisk.

Det, der er lækkert ved Aarhus, det er jo, at det er en lille by. Alligevel rummer den rigtig meget. Altså, jeg synes, at Aarhus er sådan en nærværende by på mange måder.

Jeg synes, at det virker trygt og godt at bo i Aarhus. Jeg ved godt, at det er Danmarks næststørste by, men der er stor forskel på Aarhus og København i min bevidsthed i hvert fald. Hvor jeg synes, den er mere nærværende den her by, og den involverer borgerne meget. Det kan jeg godt lide. Og så den tryghed jeg har fået op igennem årene, det har været suverænt for mig, som har 2 handicaps. Jeg kunne jo ikke føre det liv, jeg gør, hvis jeg ikke havde mulighederne for det. Men selvfølgelig har det også noget med lovgivning at gøre. Den er blevet indført på landsplan, men i og med at Aarhus ligesom har været dem, der er gået foran, så har jeg på den måde også haft nogle muligheder, som jeg måske ikke ville have haft andre steder.

NEGATIV UDVIKLING FOR HANDICAPPEDES MULIGHEDER

MEN NU SAGDE DU, AT SÅDAN ER DET IKKE LÆNGERE. HVAD ER DER SKET?

Jamen, der er sket meget med den her by efter kommunalreformen i 2007 på handicapområdet. Jeg vil faktisk sige, at fra 2007 er det nærmest kun gået tilbage med de støttemuligheder, man kan få, når man har et handicap. Det er blevet meget, meget vanskeligere at få den hjælp, man har brug for og de hjælpemidler, man har brug for. Det skal man slås for i dag. Før i tiden var det sådan at, hvis der var noget, der kunne forbedre din tilværelse, hvis der var noget, der virkelig kunne kompensere dig, hjælpe dig til at få en ligeværdig tilværelse, så fik man det. Det gør man ikke i dag.

MEN HVORFOR?

Baggrunden for det er selvfølgelig, at man rent politisk også har skåret ned på de penge, man får til de her områder. Der har jo været den ene besparelse efter den anden i Aarhus kommune.

Og det er gået ud over handicapområdet. For handicapområdet er et dyrt område. Det er der ingen tvivl om. Det koster penge at kompensere mennesker med handicap. Det gør det. At give den hjælp, man skal have. Jeg synes jo så, at Aarhus kommune har måske sparet lige rigeligt på området. Og det er også sådan lidt den der måde, den opfattelse, der er kommet, hvor man kan føle, at de sagsbehandlere, der er i Aarhus kommune, de er sådan mere ens modspillere end medspillere.

Hvor jeg dengang tilbage i 90'erne har følt at, når jeg ringede til min sagsbehandler, så var hun ligesom min medspiller. Så kunne vi sammen diskutere, hvad der ville være bedst for mig. Det kan man ikke mere. Altså for det første så har du ikke bare én sagsbehandler hele vejen igennem. Du har jo mange forskellige alt efter, hvad du har brug for.

Og for det andet, er det også sådan, at de skal spare. Man kan høre, man oplever at sagsbehandlere har den opfattelse, og det er jo ikke sagsbehandlernes skyld, men de har den opfattelse, at "vi skal give mindst muligt". Og det er en helt anden kultur og en helt anden ånd, og det gør, at det er vanskeligere i dag, at få det man har behov for.

OG GÆLDER DET BÅDE FOR BLINDE OG SVAGTSYNEDE OG INDENFOR GIGT? DU JO HAR BEGGE DELE.

Det gælder hele området.

ALLE HANDICAPS?

Ja, det er det. Vi kan jo inden for blinde og svagtsynede mærke, at bl.a... Altså man sige, at nu får jeg jo begge dele. Altså nu har jeg jo leddegigt, så jeg får den hjælp, som jeg lige nu har brug for. Nu er jeg jo også god til at argumentere for min sag. Jeg har jo kæmpet mig frem til at få den hjælp, som jeg stadigvæk har brug for. Men dem, de blinde og svagtsynede, som ikke også har leddegigt, som ikke kan få den her hjælpeordning, de kan få almindelig hjemmehjælp. Hvis de er heldige, kan de få 1½ times hjælp hver 14. dag. Og ved du hvad. Når man er blind og bor alene, og måske ikke har ret meget familie, så er 1½ time hver 14. dag, hvor der kommer en seende i huset, det er meget, meget lidt.

HVAD GØR DET VED FOLK? HVAD BETYDER DET?

Altså, det betyder virkelig, at mange bliver ensomme og isolerede, og må undvære mange ting. Eller må nøjes, kan man sige, med lidt. Altså det betyder også, at mange slet ikke kan få gjort rent.

Vi griser mere, når vi ikke kan se.

GØR I DET?

Ja. Det er meget nemmere at spilde, ikke også. Hvis jeg spilder, så ser jeg jo ikke, at jeg spilder. Nogle gange opdager jeg det, når det er grelt, ikke. Men mange gange ser jeg det ikke, og så får jeg måske skubbet lidt ned på gulvet og så videre. Så man kan ikke få gjort rent på den måde særlig meget der. F.eks. var der én der fortalte mig engang at, hvis han havde været til en fest. Så ville han jo gerne have tjekket sit jakkesæt, om det var okay det her jakkesæt. Men hans problem var, at der gik jo de der 14 dage, inden der kom en seende i huset igen. Og hvis han skulle til et arrangement mere, eller hvis det der tøj skulle hænge lang tid, inden det blev tjekket for, om han kunne tillade sig at tage det på igen; det var et problem for ham. Og en anden, som havde et arbejde, hvor han skulle ud at spille. Han skulle have nystrøgne skjorter. Problemet er bare, at Aarhus kommune vil ikke tillade, at man får strøget en skjorte.

Hjemmehjælperen må ikke stryge skjorter. Hvad skal man så gøre, når man skal

være velklædt, når man skal ud at spille f.eks.? Så må man ud at betale sig fra det selv. Men der er jo mange, der ikke har råd til det. Det er bare nogle bittesmå eksempler, og mange de føler, de mister værdighed ved det.

HVAD SÅ MED DE UNGE, DER SKAL I GANG MED EN UDDANNELSE? ER HJÆLPEN OGSÅ SKÅRET DER?

Det er jo helt anderledes at være ung i dag og ung blind i dag. Kravene er jo langt større. Altså selvfølgelig kan du få bøger osv., som du har brug for, men at få eneundervisning eller specialundervisning eller noget, det er jo langt, langt sværere i dag, end det var engang.

SÅ DET ER DER NOGEN, DER LIDER UNDER?

Der er i hvert fald nogen, der er meget begrænsede af det. Der kan man jo i hvert fald sige, at der er meget mere at kæmpe for i dag, end der var dengang.

ER DET FORDI, DER ER KOMMET...?

Det er, fordi vores velfærdssamfund er under neddrosling. Det er jo et resultat af velfærdssamfundet, at jeg har kunnet få al den hjælp og støtte hele vejen op igennem systemet.

Og når man drosler ned på velfærdssamfundet, og skærer ned på de her områder, så går det ud over nogle mennesker. Og der går mange år, inden man opdager den egentlige skade ved det.

KREDSFORMAND VED DANSK BLINDESAMFUND

MEN NU ER DU JO KREDSFORMAND I AARHUS?

Det er jeg!

SIDDER DU OG RÅBER OP DER?

Det kan du tro! Det gør jeg. Jeg blev formand for Dansk Blindesamfund Østjylland tilbage i 2005. Jeg har faktisk været det i mange år. Og der gør jeg opmærksom på... Altså, vi er så heldige, at vi har et aktivitetshus nede i midtbyen, nede i Søndre Allé. Og det har politikerne også fået øje på, så i de år jeg har været kredsformand, har vi været igennem besparelser flere gange,

altså besparelsesrunder, hvor vi har stået på planen over besparelser. Og det er lykkedes os at overbevise dem om, at det skulle de lade være med.

SØNDER ALLÉ, DET ER JO CENTRALT?

Ja, for søren. Det er det. Men det er ikke et særligt tilgængeligt hus, vi har dernede. Det er gammelt, og vi har brugt nogle penge på det, men vi har nogle udfordringer. Så i øjeblikket har vi lige sat et projekt i gang, hvor vi vil til at kigge efter. Når nu man ændrer så meget på midtbyen dernede, så kunne vi godt tænke os og se, om vi kunne finde et sted, der var mere tilgængeligt. Fordi det er sådan i dag, at hvis du sidder i kørestol, og er blind, så kan du faktisk ikke komme ned til vores aktiviteter. Og det har jeg jo svært ved som kredsformand at acceptere.

Vi har også de aktiviteter, der er behov for, fordi jo vanskeligere det er at deltage i de almindelige aktiviteter i samfundet, jo mere bliver der behov for, at vi kan tilbyde blinde og svagsynede noget. Og vi vil rigtig gerne udvikle vores hus og f.eks. kunne vi tænke os at få et fitnessrum dernede. Og vi er i gang med at prøve at se, om vi kan få etableret sådan et hobbyværksted, hvor blinde mænd og mænd med synshandicap kan komme ned, og lære hvordan man kan slå et søm i uden at ramme fingrene, og skære en plade lige over og sådan noget. Det er sådan noget, vi arbejder på at udvikle på det sted, fordi hvis vi skal blive ved med at imødekomme det behov, der er blandt blinde og svagsynede i Aarhus, så skal vi også gøre noget for at udvikle vores hus.

OG DET SÆTTER RAMMERNE MÅSKE NOGLE GRÆNSER FOR?

Lige præcis. Det gør det. Fordi, som du selv siger, det er et gammelt hus, og vi har 3 etager og en lille bitte, bitte elevator, hvor der kan stå 2 mennesker i ad gangen.

SÅ INGEN KØRESTOL?

Nej, det kan man ikke. Og jeg vil også sige. Hvis du har brug for en rollator og en hjælper samtidig, så kan du stort set heller ikke være i den elevator. Vi kunne godt tænke os også at invitere andre handicapgrupper ind og lave noget sammen med dem, men i vores store mødelokale kan vi max. være en 40-45 stykker. Og så kan du sige, kan I ikke bare finde andre steder ude i byen og lave det? Nej, altså hvis man skal have så mange blinde og svagsynede til at deltage

i de her aktiviteter som muligt, så skal man finde et sted, hvor det er nemt at komme til med offentlige transportmidler. Fordi, når man som blind eller svagt synet har lært, hvordan man skal finde derhen, så kan man det. Man kan måske ikke finde hen til lokalcenter Frederiksbjerg, men du kan finde hen til det sted, for det har du lært. Man skal LÆRE at finde fra A til B, når man ikke kan se. Man kan ikke bare slå op på en GPS eller KRAK, eller hvad man nu gør, for at finde ud af, hvor man skal henad. Det kan man ikke.

Det er der nogle ganske, ganske få blinde, der kan, men det er jo ikke dem vores tilbud – jo selvfølgelig skal der også være plads til dem – men vores tilbud er rettet rigtig meget til dem, som sidder derude og er ensomme. Det er jo dem, vi vil have fat i.

HVOR MANGE ER DER HER I AARHUS?

Vi kender til omkring 1000 blinde og svagtsynede her i Aarhus. Altså af medlemmer, der har vi ikke så mange. Vi er nok 400 medlemmer af vores forening, men vores tilbud, det retter jo.... altså det er ikke sådan, at du skal stå med dit medlemskort for at deltage nede hos os. Alle blinde og svagtsynede kan deltage.

Og der regner vi med, at der er omkring 1000 i Aarhus.

TILGÆNGELIGHEDEN FOR BLINDE I AARHUS

JA, MEN NU ER DER JO VÆLDIG MEGET BYGGERI I GANG RUNDT I HELE AARHUS.

Ja, det er der.

HVAD BETYDER DET FOR JER? ALTSÅ AARHUSIANERNE BROKKER SIG JO GENERELT OVER TRAFIKFORHOLDENE, OG VI HAR LETBANEBYGGERIET OG...?

Ja. Blinde og svagtsynede synes også, at det er svært at færdes i Aarhus. Nu bruger jeg ikke selv offentlige transportmidler, for det kan jeg ikke. Men det gør min mand for eksempel. Og han har godt nok været træt af alt det nede på Vesterbro Torv. Min mand er ansat som adjunkt og forsker oppe på VIA University. Han underviser på socialrådgiveruddannelsen. Og han skal derop hverdag, og han tager bus. Og da der har været al det bøvl dernede, så har det virkelig haft en stor betydning for ham, fordi han er nødt til at skifte bus

dernede for at undgå at skulle over et kryds, han ikke kan gå over, når han ikke kan se. Så det har han bare været så træt af. Og der er mange steder rundt omkring, men altså det er jo en begrænset tid, så ændrer det sig jo igen. Det er værre med alle de stoppesteder, de har nedlagt, fordi letbanen kommer. Det gør at mange blinde og svagtsynede har fået rigtig lang til stoppestederne. Det hører vi en del klager over.

J A. M E N S Y N E S D U , M A N E R L Y D H Ø R I K O M M U N E N ?

Nej ikke på det felt, ikke på det felt. Men altså, man er jo lydhør i kommunen over for nogle ting, men bare sådan fuldstændig generelt, så vil jeg nok ikke... hvis jeg skulle sige det på en skala fra 1 til 10, så har kommunen været helt oppe på 10 tidligere, men er nok en del nede under 5 nu. Det vil jeg sige. Jeg synes ikke, det går godt for Aarhus lige nu på handicapområdet, det synes jeg ikke.

H A R D U K E N D S K A B T I L A N D R E B Y E R , H V O R D E T G Å R B E D R E ?

Altså, jo mindre en by er, jo nemmere er det meget ofte at blive hørt i forhold til de ting, og når der er behov for det. Det er sådan lidt mit indtryk. Men det er mere det der, at Aarhus ændrede sig så meget holdningsmæssigt – også sådan på handicapområdet. Det bekymrer mig meget. Men jeg ved jo godt, at man skal spare, men derfor så...

S Å D E T V A R N O G E T , A A R H U S K U N N E G Ø R E B E D R E ?

Ja, det kunne de. Min holdning er jo den... det kan godt være, at man skal spare i Aarhus kommune, men man skal måske også tænke på, hvor man skal spare. Det er de svage grupper, det går hårdest ud over. Det synes jeg. Det er jo sådan, at mennesker med bevægehandicap kan få handicapkørsel. Som udgangspunkt er det meget svært for mennesker med handicap, der er blinde, at færdes fra A til B. Det var det, jeg nævnte før. Men har du nu et bevægehandicap, og ikke kan gå ret langt, så kan du få handicapkørsel. Så kan du blive visiteret til det. Og i reglen for handicap-kørsel, der står simpelthen: "Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at andre målgrupper også skal omfattes af handicapkørsel. Herunder blinde og svagtsynede." Og der har vi forsøgt at få Aarhus kommune til at ændre det i mange år, men det vil de ikke. Så derfor er vi ikke berettiget til at få handicapkørsel. Og det betyder rigtig meget for mange.

HVAD ER DET FOR EN MAGISTRAT?

Det er Sundhed & Omsorg. Og det er sådan, at det har de ikke villet. Og de har hele tiden sagt, at det må være en opgave på landsplan. Og det er da også rigtigt, at det er en opgave på landsplan, men der er altså bare 18 andre kommuner i Danmark, der rent faktisk har givet blinde og svagtsynede adgang til at få handicapkørsel.

Og nu er der så sket det i mellemtiden her, at Dansk Blindesamfund, som landsorganisation, har fået forhandlet... har fået påvirket nogle politiske partier så meget, at man nu via Satspuljemidlerne i en 4-årig periode vil give blinde og svagtsynede handicapkørsel. Så slipper Aarhus kommune de næste 4 år, ikke også. Ja, men det betyder jo bare, at når de 4 år er gået...

SÅ VED I IKKE, HVOR I STÅR?

Så ved vi ikke, hvor vi står, ja. Men vi håber jo, og det er det, man arbejder landspolitisk på, at det bliver indført i reglerne, så vi også er omfattet.

VED DE BLINDE, SOM SIDDER DERUDE, SOM MÅSKE ER ENSOMME, ER DEN TRÅDT I KRAFT?

Ja, det gælder fra i år, men de sidder lige nu og forhandler om, hvordan den skal udmøntes, altså hvem der skal stå for administrationen af det.

OG HVOR MEGET I KAN FÅ OM MÅNEDEN?

Ja, men det bliver sådan, at man som person bliver visiteret til ordningen. Og så kan man få et eller andet antal ture. Den kommer til at ligge meget tæt op ad den handicapkørsel, der eksisterer i dag for alle andre handicapgrupper. Og der kan man så få 104 ture om året. Og da er Aarhus kommune så lidt large, for de giver 125. Men det er ikke sikkert, at man kan det i den her forsøgsordning, det ved jeg ikke. Jeg ved kun, at man håber på, at de har fundet en løsning efter sommerferien, så vi kan begynde at bruge det. Så det er en god ting, fordi det betyder en frihed for dig. Det betyder, at du kan komme nogle af de steder hen, hvor du ikke selv kan finde hen i dag. Og det betyder også, at nogle af dem som i dag ikke kan komme udenfor en dør, med mindre de skal køres, at de også kan komme ud. Og det kommer også til at betyde en økonomisk fordel for vores organisation, fordi vi bruger rigtig mange penge på at transportere folk ind i vores hus. Så kan vi jo bruge de penge på noget andet.

SVÆRT FOR ÆLDRE AT BRUGE IT-HJÆLPEMIDLER

I DE ÅR ER DER JO OGSÅ SKET EN KANON UDVIKLING INDENFOR IT-TEKNOLOGIEN. DEN MÅ JO OGSÅ HAVE VÆRET MED DIG, IKKE?

Uha jo, helt sikkert. Men den er også løbet stærkere, end vi har kunnet følge med. I dag kæmper vi jo for, at de IT-ting, der kommer på markedet, og som faktisk kan give os en frihed til at få information, bliver tilgængelige. Dvs. du kan bruge dem med tale. Men da er det jo fantastisk, at Aarhus har ændret deres hjemmeside på et tidspunkt. Det vil jeg sige er positivt fra Aarhus kommune. De har ændret hjemmesiden, så den er blevet langt mere tilgængelig for os, så jeg kan bruge den med min tale. Og mange af de filer, de lægger op, dem kan jeg også læse med min tale. Men ikke alle endnu. Men det skal Aarhus kommune have ros for, at de har gjort. For en computer er jo en god vej til information, kan man sige. Men igen skal du tænke på, de fleste mennesker, der mister synet, de er over 60 år. Og det er jo stadigvæk sådan, at de allerfleste, 70%, er over 80 år, og det er sådan, at de mennesker ikke bruger IT. Det bliver bedre, ikke også, men der er stadigvæk en meget stor gruppe, der ikke bruger IT, så det hjælper dem ikke. Og da valgte Aarhus kommune i 2012 at nedlægge den lydavis, de havde. Vi havde en fantastisk lydavis her i Aarhus, hvor der blev læst nogle artikler ind fra Jyllands Posten og Aarhus Stiftstidende og Aarhus onsdag, sådan nogle forskellige artikler, som man fik ind ad døren hver uge. Men i spareplanerne i 2012, der forsvandt de. Så der er mange borgere i Aarhus med et synshandicap, der ikke kan få læst op, hvad der sker i Aarhus, når der kommer en ny restaurant eller noget spændende i Musikhuset eller noget andet. Argumentet dengang var, det ville man gøre, fordi man kunne hente de samme informationer på nettet. Det er der bare en meget stor gruppe, der ikke kan.

SÅ DE ER HÆGTET AF, MENER DU?

Fuldstændig. Det er de.

HVAD NÅR DE BYGGER NYT. INDTÆNKER MAN DA HANDICAP, ALTSÅ OFFENTLIGE...

Altså du tænker på bygninger? Vi har et handicapråd i Aarhus, som jo skal følge med i de her ting, og som råber op om, at man skal huske tilgængeligheden.

Og det er jo sådan, at der er jo nogle krav til tilgængelighed i bygninger. Men vores opfattelse er, at det gør Aarhus kommune kun delvist. Man bruger tilgængelighedsrevisorer, og man ser de der rapporter, men når det så kommer til udførelsesfasen, så kunne det godt være noget bedre. Ingen tvivl om det. Så vi prøver jo på at råbe op og råbe op, men det virker lidt som en tung dyne.

HVIS VI NU TAGER DOKK1. JEG VED GODT, AT DU HAR FORTALT, DU IKKE HAR VÆRET DERNEDE ENDNU, MEN ANDRE, DER MÅSKE HAR VÆRET DERNEDE, HVORDAN KAN DE?

Jeg har kun hørt, at folk synes ikke at tilgængeligheden er særlig god.

ALTSÅ FOR BLINDE?

Ja, for blinde. Nu taler jeg om dem, jeg ved mest om, ikke også. De synes ikke at tilgængeligheden er god. De vil helst have en ledsager med, når de går ned i det område der, ikke.

MEN HVAD SKAL DER TIL?

Det har jeg lidt svært ved at sige, fordi på den måde har vi ikke målrettet det endnu. Vi har jo været med i den indledende fase, hvor vi har forsøgt at påvirke dem til, hvordan det skulle være. Men så er det vist også sagt med, hvad vi er blevet involveret i. Vi har faktisk tilbudt i Dansk Blindesamfund, at vi gerne ville derned, inden det var helt færdigt, så vi kunne prøve at snakke om, hvad der var behov for, men vi blev aldrig inviteret.

TIL GENGÆLD ER I BLEVET INVITERET NED I DEN GAMLE BY, HAR DU FORTALT?

Ja, det er vi. Den gamle By er meget positive overfor at gøre nogle ting. Der er jo også kommet en blind mands lejlighed fra 1970'erne. Der er lavet en udstilling, der har kørt, hvor man kan komme ned og se den lejlighed, og se hvordan en blind i 1970'erne boede. Det er jo en fantastisk ting. Og de har lavet forskellige rundvisninger og sådan noget. Det har ARoS også. ARoS har jo lavet de her Sculpture by the Sea. Det er via ARoS, at vi har uddannet nogle guider til at lave synstolkning, mens det her Sculpture by the Sea har været der. Og Musikhuset har jo en fantastisk ordning for mennesker med handicap, hvor man kan få en ledsager med ind gratis, og vi kan også få vores førerhund med i Musikhuset nu. Der er mange gode ting der. Det er der.

FORHOLDET TIL EUROPA

FØLER DU DIG OGSÅ SOM EUROPÆER?

Det var et svært spørgsmål. Om jeg føler mig som europæer?

VI LEVER JO NU I EUROPÆISK KULTURHOVEDSTAD 2017. BETYDER DET NOGET FOR DIG?

Altså, det betyder jo meget for mig, at vi er åbne. Det betyder meget for mig, at vi er åbne overfor andre kulturer og for hvad, der sker rundt om os. Jeg elsker at rejse. Jeg elsker at komme ud og opleve Europa og se ting. Og jeg synes, det er fantastisk, når vi får noget af kulturen her til Aarhus. Det er der ingen tvivl om, at jeg synes. Men det der med om jeg føler mig som europæer. Det tror jeg nok, jeg gør, altså det er ikke sådan, at jeg føler mig som udelukkende dansker. Altså jeg føler mig som en del af Europa. Ja, og jeg græmmes nogle gange, når jeg tænker på, hvordan vores samfund har udviklet sig mht. at tage imod andre, andre borgere fra andre lande. Det må jeg sige. Men jeg synes at vi har meget at lære af hinanden. Det skal vi være åbne overfor.

VI BLIVER LIGE NØDT TIL AT RUNDE DEN AF MED DEN KLOGE MAND I EGYPTEN...

Ja!

HJALP DET?

Det tænkte jeg jo nok, du ville spørge om på et tidspunkt. Altså jeg tænker det sådan, at det faktisk har hjulpet mig. Om det har hjulpet mig lige via det der sand, eller det har hjulpet mig at være i et tørt, varmt land i den periode, vi var det – det er nok en kombination af de der 2 ting. Men der er ingen tvivl om, at jeg fik det bedre. Så da vi kom hjem igen, kom jeg til at få noget mere træning. Og jeg tror faktisk jeg fik mindre medicin på det tidspunkt, så på den måde tror jeg, det har gjort en forskel på min barndom, at mine forældre tog den tur.

FORÆLDRENE ER STADIG EN STOR HJÆLP

SÅ DE VÆRDIER, DU HAR FÅET DER, ER DET NOGEN, DU BRUGER I DAG?

I min barndom? Det er helt sikkert. Jeg tror, jeg har fået meget stædighed fra min barndomstid.

Jeg er vokset op med, at man skal klare sig. At man skal gøre en indsats selv. Det er der ingen tvivl om. Det er jo så også det, jeg har gjort hele vejen igennem. Jeg synes da også, jeg vil fortælle dig, at jeg flyttede jo sammen med min nuværende mand i 1984. Vi blev gift i 1992, og vi har sølvbryllup lige om lidt. Men uden mine forældre var det aldrig gået. Fordi mine forældre er en kæmpe støtte for os. Det kan man slet ikke beskrive. Det er mine forældre, der holder haven f.eks.

ER DE OGSÅ FLYTTET TIL AARHUS?

Min far var havnedirektør i Aarhus. Han blev havnedirektør i 1982. Og da flyttede de til Aarhus, fordi de boede jo i Esbjerg. Så de flyttede til Aarhus efter mig. Det var mig, der kom først.

De boede i Åbyhøj til at begynde med, og kort tid efter flyttede de faktisk lige herover og boede på Kornmodsbakken. Og der boede de indtil april sidste år, hvor de valgte at flytte ned på havnen, ned i noget af det nye. Der bor de i en skøn lejlighed, hvor de har udsigt ud over bugten. Og hvor min far kan holde øje med alle skibene, så min mor har sagt til ham, "Det er da godt, du ikke er havnedirektør mere, fordi så var det da næsten ikke til!", for han har så mange kommentarer til alle de skibe, der kommer ind, når de laster og losses, og hvad de gør. Det kan han jo følge med i.

DET HAR JO OGSÅ VÆRET HANS LIV.

Ja, for søren. Det har det. Men mine forældre, de har jo støttet mig rigtig meget hele vejen op igennem mit liv, så dem holder jeg jo meget af. I dag er de jo 85 og 83 år, ikke også.

OG KOMMER STADIGVÆK OVER OG HOLDER HAVE?

De holder stadigvæk vores have, og hjælper os stadigvæk, hvis der er et eller andet. Er også vores øjne – som sagt er min mand jo blind. Og de er også vores øjne, og siger, at nu trænger der altså til at blive malet, eller nu skal I have ordnet det og det. Så bestiller vi jo håndværkere til det, ikke også. Og vi har også en aftale med dem om, at hvis der er noget ude i haven, som de synes er for hårdt, så bestiller vi en gartner til det. Nu er jeg så heldig, at jeg har en nevø, der er anlægsgartner. Så ham ringer jeg til og siger, "*Magnus, synes du ikke du skal komme ned og hjælpe din faster?*". Og det vil han gerne.

HVAD MED BØRN?

Nej, det har vi ikke.

DET HAR I IKKE FÅET. MEN I HAR SÅ ALLIGEVEL FAMILIE. DU HAR JO 3 BRØDRE.

Ja, og de har jo børn, som er mine nevøer og niecer, som jeg er meget glad for.

OG NU HJÆLPER DU I HVERT FALD SOM KREDSFORMAND I DANSK BLINDESAMFUND, OG DU HAR VÆRET INDE OG TJEKKE PÅ HJEMMESIDEN 2017AARHUSIANERE.DK. OG DET VIRKER OGSÅ?

Ja, det gør det. Jeg kunne da i hvert fald finde ud af det, så den er da tilgængelig. Jeg kan da finde artikler, og finde ud af at lukke titlerne op, og jeg kan da læse dem, så det synes jeg da er dejligt.

DET VAR GODT.

Jeg synes, det er et fantastisk godt projekt, I har lavet.

EN SÆRLIG TAK TIL MANDEN FINN

JA. MEN DU SKAL I HVERT FALD HAVE TAK. OG DU MÅ OGSÅ GODT TILFØJE NOGET, HVIS DU SYNES, AT VI ER SPRUNGET OVER NOGET.

Ja, jeg synes bare lige, at min søde mand skal nævnes, fordi det har jo også betydet meget for mig, at jeg har sådan en god mand, ikke også. Vi har jo stået sammen om mange ting. Altså i og med at Finn jo også er blind, så har han jo haft de samme udfordringer som mig. Han har bare ikke leddegigt, så han kan jo mange flere ting selv. Men han er jo en stor støtte for mig, så jeg heller ikke behøver at have døgnhjælp og sådan noget. Så det betyder meget for mig.

JA, OG DET VAR JO OGSÅ HAM, DER VAR ÅRSAG TIL, AT DU BEGYNDTE AT LÆSE JURA I AARHUS, AT DU OVERHOVEDET KOM HEROVER.

Ja, han var da i hvert fald indirekte med til at tænke, at det kunne da godt være interessant, at jeg kom til Aarhus.

DU FIK ET GODT ØJE TIL HAM. DER ER MANGE SJOVE TALEMÅDER, FOR JEG LAGDE OGSÅ MÆRKE TIL, AT DU SAGDE, AT DU ELSKEDE AT KOMME SYDPÅ I EUROPA OG "SE" TING, IKKE. OG NÅR MAN NU VED, AT DU NÆSTEN IKKE KAN SE NOGET, SÅ BRUGER DU ALLIGEVEL UDTRYKKET.

Ja, det gør jeg. Og det er helt naturligt for mig. Det ville være helt forkert for mig at sige noget andet. For det der med at se, det er jo i princippet meget mere end blot at se med øjnene. Det er jo også at opfange ting med ører, føle, dufte ja al ting. For mig er det helt klart "at se".

JA, MEN DU SKAL I HVERT FALD HAVE MANGE TAK!

Det var så lidt. Jeg håber, det er til at bruges – En gang imellem har jeg tænkt på, at jeg burde skrive min historie ned, men ja, der er så mange ting.

NU KAN DU MÅSKE BRUGE DET HER SOM AFSÆT?

Ja, det var en god idé!